

L. 182. pod. 22. marca 1876.

L. 104. pod. 15. marca 1876.

Aleg. LXXX.

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej o petycyi miasta Krakowa względem uwolnienia go od składania 4% podatków bezpośrednich na fundusz szkolny okręgowy i o petycyi miasta Lwowa, o zmianę ustawy szkolnej z dnia 2. maja 1873. I.

Wysoki Sejmie!

Do l. 140. i 128., wniesione zostały dwie petycye, jedna miasta Krakowa druga miasta Lwowa, które obie odnoszą się do ustawy szkolnej z dnia 2. maja 1873. I.

Gmina miasta Lwowa domaga się zmiany ustawy téj, a mianowicie prosi o uchwalenie nowéj ustawy dodatkowej następującej treści:

Art. I.

Postanowienia zawarte w ustawie z dnia 2. maja 1873. l. 250. (Dz. ust. i rozp. kraj. z dnia 1 lipca 1873. l. 28.) a mianowicie art. 14. 15. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 27. 28. 29. i 31., o ile dotyczą obowiązku tworzenia osobnych funduszków szkolnych miejscowych i okręgowych oraz sposobu zarządzania nimi, nie mają zastosowania dla kr. st. miasta Lwowa, rządzącego się własnym statutem.

Art. II.

Koszta zakładania i utrzymania szkół ludowych w kr. st. mieście Lwowie t. j. wszystkie wydatki na wystawienie lub najem, na utrzymanie, wewnętrzne urządzenie, opał, oświetlenie i obsługę budynków szkolnych, jakoteż na wystawienie i utrzymywanie albo najem pomieszczeń dla nauczycieli kierujących, wreszcie na zakupno lub dostarczenie gruntu pod budynki szkolne i ogrody gimnastyczne ponosi gmina miasta Lwowa i pokrywa je w taki sam sposób, w jaki pokrywa inne wydatki na potrzeby miasta.

Wszystkie kosztem gminy nabyte lub wystawione budynki szkolne stanowią własność miasta Lwowa.

Wszystkie dochody pochodzące z majątku szkolnego i ofiary, do których się obowiązały kiedykolwiek na rzecz szkół we Lwowie fundusze, korporacye, instytucye lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne, kary pieniężne ściągane od rodziców za opieszałość w posyłaniu dzieci do szkoły, wpływają do kasy gminnej miasta Lwowa i mają być uwidocznione w rubrykach dochodów budżetu szkolnego, stanowiącego odrębny dział miejskiego budżetu.

A r t. III.

Koszta opłacania i utrzymywania nauczycieli i nauczycielek, tudzież praktykantów i praktykantek przy publicznych szkołach ludowych, w czynnej służbie zostających, ponosi gmina miasta Lwowa do wysokości 12% dodatków do podatków bezpośrednich i pokrywa je w taki sam sposób, w jaki pokrywa inne wydatki na potrzeby miasta.

Jeżeli to, co gmina miasta Lwowa na utrzymanie nauczycieli i nauczycielek, tudzież praktykantów i praktykantek opłaca, przewyższy kwotę, jakaby tytułem 12% dodatków do podatków stałych w gminie opłacanych pobierać mogła, to zwiększenie tych kosztów poniesie fundusz szkolny krajowy.

A r t. IV.

Gmina kr. stoł. miasta Lwowa obowiązana jest na podstawie wniosku Rady szkolnej okręgowej układać corocznie preliminarz potrzeb szkolnych, tudzież kosztów zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych w odrębnym dziale budżetu miejskiego i podawać takowy do wiadomości Rady szkolnej krajowej.

Wydatki w granicach przyzwołonego budżetu czyni m. Rada szkolna okręgowa.

Gmina miasta Lwowa żąda na taki sposób zmiany dzisiejszej ustawy szkolnej w dwóch kierunkach, raz co do wysokości kwoty, jaką na utrzymywanie nauczycieli płacić winna, prosząc, aby na ten cel łożyła najwięcej dodatku w 12% podatków bezpośrednich; powtóre co do zarządu funduszu szkolnego, domagając się, aby nie potrzebowała tworzyć i administrować odrębnego funduszu szkolnego miejscowego a względnie okręgowego, lecz żeby wszystkie dochody z tego tytułu wpływały do wspólnej kasy gminnej i były tylko w osobnym dziale budżetu ogólnego jako dochody budżetu szkolnego uwidocznione, zaś wszelkie wydatki z tego tytułu, aby pokrywane były w taki sam sposób, w jaki bywają pokryte inne wydatki na potrzeby miasta.

Żądanie swe w kierunku pierwszym gmina miasta Lwowa głównie opiera na tém, że gdyby koszta na utrzymanie szkół doszły do wysokości 12% od podatków bezpośrednich, w gminie opłacanych, takowa nie mogłaby się uciekać do żadnego źródła pomocniczego, jak się rzecz ma z innymi gminami, którym zwykle przychodzą w pomoc obszary dworskie a ewentualnie osobne na ten cel utworzone fundusze okręgowe.

Żądanie w drugim kierunku oparte jest na tém, że w gminie miasta Lwowa fundusz szkolny miejscowy jest zarazem okręgowym; odpadają tu więc przepisy odnoszące się do utrzymywania i administrowania osobnego funduszu szkolnego miejscowego, zaś utwarzanie osobnego funduszu szkolnego miejscowego i odrębna jego administracya pociąga za sobą niepotrzebne wydatki, któreby raczej spożytkować należało na cele szkolne. Nadto mogłaby gmina, mając fundusze szkolny i miejski pod

wspólnym zarządem, w razie, gdyby dochody przeznaczone na wydatki szkolne takowych nie pokrywały, użyć na ten cel innych dochodów miejskich.

Gmina miasta Krakowa w petycyi swojej wcale nie żąda zmiany ustawy w mowie będącej, ale przytaczając wyrazy art. 27. i orzekając, że w gminie stanowiącej przez się okręg szkolny, fundusz szkolny miejscowy jest oraz funduszem szkolnym okręgowym, utrzymuje, że już ustawa obecna z mocy art. 15. i 18. wkłada na nią tylko obowiązek dostarczania 12% dodatków do podatków bezpośrednich; ten bowiem tylko dochód należeć może do funduszu szkolnego miejscowego, będącego tu zarazem funduszem okręgowym. Odwołując się przeto do litery ustawy, dalej do ogromnego ciężaru jaki gminą ta w celu utrzymywania szkół i nauczycieli ponosić musi, wreszcie i do tego, że niektóre z tych szkół pierwotnie pod zupełnie innymi warunkami zakładane były, żąda, aby Wysoki Sejm orzec raczył, że gmina miasta Krakowa w myśl art. 27. ustawy szkolnej I. obowiązana jest do uiszczania do funduszu miejscowego oraz okręgowego na płace nauczycieli tylko 12% dodatków do podatków bezpośrednich, a tém samém, aby ją uwolnić raczył od nałożonej na nią przez Radę szkolną krajową dalszej preścacyi do wysokości 4% (art. 28).

Komisya edukacyjna badała ściśle właściwe znaczenie ustępu ostatniego artykułu 28. i przyszła do przekonania, iż właśnie dlatego, że w gminach miast Krakowa i Lwowa fundusz szkolny miejscowy jest oraz funduszem okręgowym, na mocy obowiązującej ustawy gminy te, w razie, gdyby 12% dodatków do podatków bezpośrednich na utrzymanie nauczycieli nie wystarczały, z mocy art. 28. dalsze dodatki do wysokości 4%, a więc w ogólności dodatki aż do wysokości 16% na cel powyższy dostarczać są obowiązane, i że więc fundusz krajowy wtedy dopiero ma im przyjść w pomoc, gdyby 16% dodatków do podatków bezpośrednich okazały się niedostatecznymi.

Wówczas, kiedy projekt do ustawy szkolnej z r. 1873 w tej Wysokiej Izbie był przedmiotem obrad, zastanawiano się nad kwestyą, czy należy w ogólności utwarzać osobne fundusze szkolne okręgowe i czyby nie było odpowiedniej, zaprowadzić tylko fundusze szkolne miejscowe, któreby w razie potrzeby subwencyonowano wprost z funduszu szkolnego krajowego. Po imienném głosowaniu uchwała zapadła na korzyść funduszy szkolnych okręgowych, które przeto z zasady zaprowadzone zostały dla wszystkich gmin, bez względu, czyby one same przez się, czy razem z innymi odpowiednie tworzyły okręgi. Obowiązek do tworzenia i utrzymywania funduszy szkolnych okręgowych, jakkolwiek ewentualny, bo tylko w miarę potrzeby powstający, jest więc obowiązkiem powszechnym, tylko, że u gmin stanowiących same przez się osobne okręgi, fundusze okręgowe zlewają się z miejscowymi, tak że tu fundusz miejscowy jest zarazem funduszem okręgowym a okręgowy zarazem miejscowym. Jeżeli gminy te po wyczerpaniu 12% dodatków do podatków bezpośrednich nie mogą się uciekać do osobnego funduszu okręgowego, na któryby oprócz nich składały się jeszcze inne gminy, to za to z tych 4% dodatków do podatków bezpośrednich, które ewentualnie do funduszu szkolnego miejscowego jako do funduszu okręgowego dostarczać są obowiązane, nie potrzebują zasilać żadnej innej gminy. Uwolnienie gmin tych od ewentualnego płacenia owych 4% nadawałoby im wobec wszystkich innych gmin stanowisko uprzywilejowane i sprawiłoby niczem nieuzasadniony wyłom w ustawie szkolnej, czego komisya edukacyjna z swojej strony zalecać nie może. a to tém rniiej, skoro w razie przeciwnym inne miasta z nadania podobnego stanowiska z czasem równieżby się domagać mogły.

Oto przyczyny, dla których komisya edukacyjna zmuszona była do uczynienia wniosku, aby tak nad petycyą miasta Krakowa, jako też nad domaganiem się miasta Lwowa zmiany ustawy szkolnej w powyższym kierunku Wysoka Izba przeszła do porządku dziennego.

Ale i żądań miasta Lwowa w drugim kierunku komisya edukacyjna popierać nie może. Ustawa szkolna bowiem zmierzała do utworzenia osobnych funduszy szkolnych miejscowych i okręgowych,

aby takowe niezawisłymi były od wszelkich wypadków, któreby inne fundusze miejskie trafiać mogły i aby wyłącznie użytymi były na cele szkolne. Gdyby nawet osobna ich administracya miała pociągnąć pewne za sobą wydatki, czego jednak komisya edukacyjna w niniejszym przypadku nie przypuszcza, to i tak korzyści z utrzymywania osobnych funduszków szkolnych są tak wielkie, iż nie mogą wcale iść w rachubę z możebnymi drobnymi z tój przyczyny powstałymi wydatkami. Szkoły na tём bynajmniej nie cierpieć nie mogą, skoro w razie potrzeby wydatki szkolne z funduszu krajowego pokryte być muszą.

Wnosząc na taki sposób przejście do porządku dziennego nad żądaniami, wyrażonemi w petycyach gmin miasta Krakowa i Lwowa, komisya edukacyjna zataić jednak nie może, iż przez bezwzględne polecenie a względne przyjęcie wniosku rzezonego, gminie miasta Krakowa wielką wyrządzonoby krzywdę.

Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 11. czerwca 1875 do l. 3572 orzekła bowiem, że wypłatę podwyższonych płac nauczycieli w 9ciu tamże istniejących szkołach ludowych, z których jedna jest szkołą wydziałową żeńską o jednym dyrektorze, prefekcie, 8miu nauczycielkach i katechecie, jedna szkołą pospolitą żeńską o 7miu nauczycielkach, a siedm są szkołami ludowymi pospolitemi o 4ech nauczycielach, jak również ciężar dostarczania lokalu i wszelkich potrzeb dla tych szkół ponosić ma fundusz miejski, kiedy dotąd trzy z pośród nich utrzymywane były z funduszu krajowego. Musimy zaś dodać, że w powyższych 9ciu szkołach według najnowszych obliczeń, do podania załączonych, oprócz dzieci do gminy miasta Krakowa należących, uczęszcza tyle dzieci obcych, iż, gdyby tych nie było, trzy właśnie szkoły stałyby się zbytecznemi. Co się zaś tyczy t. zw. szkoły wydziałowej żeńskiej, to takowa nie była przez gminę bezwarunkowo założoną, albowiem już wtedy, kiedy szkoła ta miała być tylko czteroklasową, dostarczano jęj z funduszu szkolnego krajowego rocznej subwencyi w kwocie 3618 złr. w. a., a następnie, kiedy zamienioną została na szkołę 8mioklasową, Rada szkolna krajowa przyobiegała dostarczać jęj z tego samego funduszu rocznej subwencyi w kwocie 5000 złr. i udzielała takowej w miarę tego, jak wprowadzano nowe klasy wyższe, chociaż stałego obowiązku na siebie przyjąć nie mogła. Następnie było w statucie tój szkoły zastrzeżoném, że uczennice wnosić mają opłaty szkolne, mianowicie w niższych klasach po 4 złr., w wyższych po 10 złr. w. a. rocznie, a wreszcie przyjął i Wysoki Sejm obowiązek zasilania tój szkoły odrębną kwotą z funduszu krajowego. Pod takimi to warunkami gmina miasta Krakowa przyjęła na siebie ciężar założenia i utrzymania jedynęj dotąd na cały kraj 8mioklasowej szkoły żeńskiej, nie sądząc, iż przez późniejsze nadanie jęj nazwy szkoły wydziałowej takowa do kategorii szkół ludowych zaliczoną będzie, co pociągnęło za sobą, raz odmówienie dalszej subwencyi ze strony Rady szkolnej krajowej, powtóre, zniesienie zawarowanych opłat szkolnych. Szkoła ta obecnie rozwija się nadzwyczajnie, musiano tęż przybrać już nowe nauczycielki pomocnicze, a potrzeba zwiększenia ich liczby, coraz staje się naglejszą. Dla szkoły tój, gmina miasta Krakowa nowy i kosztowny stawia teraz budynek, jakkolwiek ciężar taki sam ponosić musi i ze względu na 7mioklasową szkołę żeńską na Kaźmierzu.

Uwzględniając przeto warunki, wśród jakicu założenie powyższej jedynęj na cały kraj szkoły żeńskiej wydziałowej nastąpiło, uwzględniając ogromne ciężary, jakie nowa ustawa szkolna w szczególności na gminę miasta Krakowa nałożyła, ciężary, jakim ona podołać nie może, skoro nawet sama Rada szkolna krajowa widziała się zmuszoną przyjąć jęj w roku zeszłym w pomoc zaliczką dosyć znaczną, komisya edukacyjna widziała się spowodowaną Wysokiej Izbie zalecić, aby obowiązek, który Rada szkolna krajowa przy założeniu owęj szkoły czasowo była przyjęła, zamieniono na obowiązek stały i żeby więc dla tój szkoły roczna subwencya 5000 złr. w. a. z funduszu szkolnego krajowego stale była przeznaczoną.

Z wyłuszczonej powódów komisya edukacyjna wnosi ostatecznie, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Nad petycyami gmin miasta Krakowa i miasta Lwowa, odnoszącemi się do obecnie obowiązującej ustawy szkolnej I, przechodzi się do porządku dziennego.
- II. Dla szkoły wydziałowej żeńskiej, połączonej z szkołą pospolitą na Podwalu w Krakowie, przeznaczona się z funduszu szkolnego krajowego stała roczna subwencya w kwocie 5000 złr. w. a.

Zastępca przewodniczącego:

X. Biskup Stupnicki.

Sprawczdawca:

Dr. Zoll.

W wyjątkowych powodach Komisja wydziałowa wnosząca ostatecznie. W tym celu proszę o udzielenie:

I. Zaciągnięcia sumy pieniężnej w kwocie 1000 zł. w celu pokrycia kosztów podróży i przejazdów do siedziby dywizyjnej.

II. Dla pokrycia wydatków (kosztów podróży i przejazdów) w kwocie 500 zł. w celu pokrycia kosztów podróży i przejazdów do siedziby dywizyjnej.

Sprzedawca:
Dr. Zoll.

Kupujący przedmiot:
X. Biskup Szubnicki.